

Ocena osiągnięć naukowych dr Joanny Podgórskiej-Rykały ze szczególnym uwzględnieniem Jej rozprawy habilitacyjnej zatytułowanej *Deliberative Democracy, Public Policy, and Local Government*, Routledge, Taylor&Francis Group, New York and London, 2024, ss. 206, ISBN 978-1-032-67076-8

Działając w oparciu o ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 z późn. zm.), przedstawiam ocenę dorobku naukowego doktor Joanny Podgórskiej - Rykały.

I. Sylwetka Habilitantki

Dr Joanna Podgórska-Rykała posiada tytuł zawodowy licencjata administracji (2011), magistra politologii, specjalność samorządowa, (2011), a także magistra prawa, (2019). Swoją karierę akademicką rozpoczęła w 2014 roku w Wyższej Szkole Biznesu w Dąbrowie Górniczej gdzie pracowała przez kilka miesięcy. Następnie w latach 2015-2018 pracowała w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu. A od 1 października 2018 roku pracuje w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, (obecnie Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej) początkowo na stanowisku adiunkta badawczo-dydaktycznego w Instytucie Prawa, Administracji i Ekonomii, następnie w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji a obecnie w Instytucie Prawa, Ekonomii i Administracji.

Ważną cezurę w Jej biografii intelektualnej i zawodowej stanowiło uzyskanie, po ukończeniu na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego studiów doktoranckich stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce (2016) na podstawie rozprawy: *Realizacja zasady równości płci w polityce władz polskich gmin*. Nie bez znaczenia dla dalszej kariery naukowej Habilitantki był właśnie wybór za przedmiot rozprawy doktorskiej tematyki z zakresu polityki równości płci realizowanej przez decydentów na poziomie samorządu, gdyż w następnych latach nadal te obszary zainteresowań badawczych takich jak: równość płci, samorząd terytorialny i polityka lokalna rozwijała, choć jednocześnie jej aktywność naukowa rozszerzona została o kolejne zagadnienia: polityki publiczne a także demokracją deliberatywną i mini-publiki oraz partycypację i społeczeństwo obywatelskie. Te wyżej wymienione tematy określiły Jej drogę rozwoju naukowego a także nabywanie i rozwijanie kompetencji badawczych.

II. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i w zakresie popularyzacji nauki

Ważnym dopełnieniem sylwetki akademickiej dr Joanny Podgórskiej-Rykały jest niewątpliwie aktywność dydaktyczna i organizacyjna. Prowadziła Ona bowiem zajęcia dydaktyczne dla studentów licznych kierunków: administracja, ekonomia społeczna, politologia, bezpieczeństwo narodowe, europeistyka, stosunki międzynarodowe, prawo, historia, zarządzanie. Jako beneficjentka programu Erasmus plus wygłaszała także wykłady w zagranicznych ośrodkach akademickich, głównie w uczelniach czeskich, słowackich i włoskich. Ponadto prowadziła kursy dla studentów Szkoły Doktorskiej, słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, czy studentów Uniwersytetów Dziecięcych i Uniwersytetu Młodzieżowego. W trakcie swej pracy etatowej w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu pełniła różne funkcje akademickie m. in.: Koordynatorki Uniwersytetu Dziecięcego i Młodzieżowego, Pełnomocnika Kanclerza ds. Kształcenia Międzypokoleniowego a także Pełnomocnika Rektora ds. badań naukowych i transferu wiedzy, a także Prodziekana ds. badań naukowych. W obecnym miejscu pracy – Uniwersytecie Komisji Edukacji Narodowej była Zastępcą Dyrektora ds. Nauki, Członkinią Instytutowej Rady Jakości Kształcenia, czy Członkinią Zespołu ds. Ewaluacji i Zespołu ds. Promocji. Obok działalności w sformalizowanych strukturach akademickich prowadzi także współpracę w środowisku studenckim, opiekując się studenckim kołem naukowym, publikując w jego czasopismach i wygłaszając wykłady. Cały czas przejawia również dużą aktywność w ruchu naukowym. Ponadto wyróżnia się znaczną aktywnością na rzecz świadomego społeczeństwa obywatelskiego, a także wspiera swą wiedzą ekspercką środowiska samorządowe.

III. Ocena osiągnięć naukowych

Zainteresowania badawcze Habilitantki skupiają się, jak już wcześniej wspomniałam, na pięciu obszarach, ma Ona odpowiednie przygotowanie merytoryczne do ich prowadzenia. Jako absolwentka politologii, prawa oraz administracji wzbogaciła jeszcze swój warsztat badawczy na studiach podyplomowych w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej, co na pewno poszerzyło Jej wiedzę merytoryczną i refleksję

metodologiczną. Jako badaczka zajmująca się analizą relacjonowania zjawisk społeczno-politycznych stara się interpretować je wielowymiarowo, zwracając jednocześnie uwagę na różnorodne okoliczności w jakich są tworzone, w tym odnosząc się do konkretnego kontekstu społeczno-kulturowego czy prawno-ekonomicznego. Próbuje nie utożsamiać się z interpretowanymi poglądami i nie podporządkowywać ich też swym schematom myślowym i ocennym. Tam gdzie należy odnosić się do faktów i stara się analizować je jako bezstronny, obiektywny narrator. Świadczy to o Jej poprawności badawczej i rozwiniętych umiejętnościach i możliwościach naukowczynie. Postawę tę prezentowała między innymi w trakcie opracowania kilkunastu tekstów poprzedzających główne osiągnięcie naukowe, takich jak: *Panele obywatelskie jako metoda deliberacji decyzyjnej (2020)*; *Obywatele w centrum uwagi: procesy deliberatywne w czasach kryzysu, niepewności i zmiany. Doświadczenia płynące z Irlandii (2023)*; *Random Selection of Participants in Deliberative Mini-Public on the Example of Citizen's Assembly. Selected Issue (2022)*; *Dawid i Goliat, czyli kilka uwag o partnerstwie pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami pozarządowymi w warunkach demokracji deliberatywnej (2020)*; *Panele obywatelskie jako deliberacyjna innowacja w jednostkach samorządu terytorialnego? (2020)*; *Deliberation in the Public Policies Planning Process. Experiences and Future Challenges (2022)*; a także w tekstach, które odnoszą się do analizy związanej z funkcjonowaniem polityk publicznych: *Zasady prowadzenia polityki rozwoju (2022)*; *Planowanie i ewaluacja polityk publicznych, (2021)*; *Sposoby realizacji zadań z zakresu bezpieczeństwa i porządku publicznego na szczeblu lokalnym (2022)*; *Local governance - ideas, concepts, experiences and goals for the future (2022)* oraz w artykułach *Deliberacyjne metody współdecydowania i nedeliberacyjne metody zasięgania opinii mieszkańców: ujęcie praktyczne (2020)*; *Budżet obywatelski a budżet partycypacyjny. Dwa rozwiązania dla jednego miasta w konsekwencji nowelizacji prawa samorządowego (2019)*

Odpowiednie umiejętności i kompetencje badawcze przejawiała również w pracach z wcześniejszego okresu aktywności naukowej a dotyczącego równości płci, do których zaliczyć należy: *Polityka równości płci na szczeblu lokalnym (2016)*; *Budżet wrażliwy na płeć w opinii przedstawicieli polskich urzędów gmin (2018)*; *Feminizm i myśl feministyczna. Geneza, rozwój ruchu i jego konsekwencje w przestrzeni publicznej (2018)*; *Samorząd terytorialny, jako przestrzeń realizacji zasady równości kobiet i*

mężczyzn (2016). Czy tematyce poświęconej funkcjonowaniu samorządu terytorialnego: Współpraca międzysektorowa jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi (2020); Decentralizacja jako źródło cierpień. O dysonansie poznawczym zakorzenionym w polskiej kulturze organizacyjnej sprzyjającym recentralizacji samorządu (2020); Miejsce jednostek pomocniczych w procesie długookresowego zarządzania miastami wojewódzkimi. Analiza samorządowych aktów planowania (2019); Samorząd terytorialny w Europie: różne modele - wspólne wartości fundamentalne (2017)

W sumie na znaczny, kwantytatywny dorobek dr Joanny Podgórskiej - Rykały składa się ponad 100 pozycji w tym 5 monografii autorskich, 3 monografie współautorskie, 3 publikacje w formie elektronicznej i oczywiście rozdziały w publikacjach. Ponadto artykuły zamieszczone w czasopismach naukowych: „Rocznik Administracji i Prawa”, „Społeczeństwo i Polityka”, „Studia Polityczne PAN”, „Przegląd Politologiczny”, „Ruch Prawniczy”, dzięki czemu publikowane tam teksty funkcjonują w obiegu naukowym. A sporządzony przez Habilitantkę wykaz cytowań wskazuje, iż wynosi on w Publish or Perish, przy użyciu wyszukiwania w bazie Google Scholar, bez autocytowań: 52, zaś indeks Hirscha w tej samej bazie to 5.

Wyniki swych badań prezentowała również na licznych - w sumie 27 - konferencjach naukowych o charakterze międzynarodowym w kraju i zagranicą, organizowanych przez wiodące, politologiczne ośrodki uniwersyteckie w: Poznaniu, Lublinie, Warszawie, Krakowie, Opolu, Katowicach ale także Belfaście, Dublinie i Florencji. Problematyka Jej twórczości naukowej wraz z rozprawą habilitacyjną jest jednocześnie różnorodna i zarazem komplementarna pod względem tematycznym, bardzo aktualna i istotna w badaniach politologicznych, czy z pogranicza prawa i administracji. Potwierdza poprawne opanowanie warsztatu badawczego politologa, wzbogaconego jeszcze o refleksję prawną i ekonomiczną nad zjawiskami politycznymi.

Na uwagę zasługuje również udział dr Joanny Podgórskiej-Rykały w polskich i międzynarodowych projektach badawczych: „TD21 - *Transnational Democracy in the 21st century*” (międzynarodowe konsorcjum badawcze „The Democratic Odyssey”), „*Slezsko a problematika pasti středního příjmu - České a polské regionální perspektivy*”, (Fundusz Mikroprojektów 2014-2020 w Euroregionie Silesia) oraz „*Ewolucja budżetu obywatelskiego w Polsce – w kierunku deliberacji czy plebiscytu?*” (NCN – OPUS 17). Ponadto uczestniczyła Ona w 9 projektach badawczych

realizowanych w uczelniach macierzystych. Odnotować również należy Jej aktywność w trakcie staży i pobytów naukowo-dydaktycznych w zagranicznych ośrodkach naukowych: Florencja, Fogii, Bolonia, Brno, Preszow.

IV. Ocena monografii wskazanej jako osiągnięcie naukowe

W największym jednak stopniu dr Joanna Podgórska – Rykała przejawiała swoje umiejętności i kompetencje badawcze w opracowanym, studium politologiczno-administracyjnym odnoszącym się do analizy demokracji deliberatywnej i zilustrowaniu jej praktycznych form, które zostały zastosowane w polityce publicznej wybranych samorządów lokalnych. Wykorzystanie do eksploracji deliberatywnych mini-publik jakościowych badań empirycznych pozwoliło Jej ukazać perspektywę różnych aktorów zaangażowanych w pracę paneli obywatelskich. Co prawda głównym celem monografii jest zapoznanie czytelnika z przebiegiem dziewięciu innowacyjnych procesów deliberatywnych mini-publik, które w okresie 2016-2021 odbyły się w siedmiu największych polskich miastach regionalnych: Gdańsku, Lublinie, Krakowie, Łodzi, Warszawie, Wrocławiu i Poznaniu. Lecz w istocie stanowi to tylko pretekst do gruntownej analizy i opisu tak interesującego zjawiska jakim jest demokracja deliberatywna. Należy od razu stwierdzić, że o nowatorskim i oryginalnym charakterze opracowania wcale nie przesądza sam już skądinąd niezwykle interesujący i ważny poznawczo i społecznie przedmiot badań, co raczej pomysł na jego prezentację, który pozwolił na znaczne wzbogacenie naszej wiedzy o demokracji deliberatywnej i jej aplikowalności empirycznej, wiedzę wolną od uproszczeń i schematycznych ujęć krytyczno-analitycznych. Bezsprzecznie znaczącym wyróżnikiem sposobu autorskiej analizy jest sięganie do bogatej literatury przedmiotu, jednocześnie ma też Habilitantka świadomość zróżnicowanego poziomu prezentowanych teorii i koncepcji, do których się odnosi, starając się występować jednak w roli bezstronnej narratorki, konfrontując różne stanowiska i konstatacje dotyczące rozważań definicyjnych, odmian jej kierunków, czy poszczególnych koncepcji demokracji deliberatywnej. Choć pewien niedosyt budzi brak szerszego odniesienia się do kierunków krytyki deliberacji: realistycznego i normatywnego, czy wręcz dostrzeżenia granic demokracji deliberatywnej. Mimo to zaprezentowana w dysertacji warstwa analityczna świadczy – jak już wcześniej stwierdziłam – o dobrym opanowaniu warsztatu badawczego politologa oraz wzbogaceniu go jeszcze o refleksje prawno-administracyjną. Można

bez żadnej przesady stwierdzić, iż Pani dr Podgórska – Rykała może uchodzić za znawczynię badań nad demokracją, w tym demokracją deliberatywną ale także polityk publicznych i władz samorządowych. Ponadto podejście poznawcze Autorki oparte jest nie tylko na zdeklarowanych, ale i konsekwentnie realizowanych w pracy założeniach, co oczywiście oceniam pozytywnie. Po pierwsze, starała się unikać niebezpieczeństwa rozpatrywania badanej materii w izolacji od zmieniających się czynników, sama wręcz wskazuje, iż: „Political science is a discipline that is, and should be, a science bringing together researchers with different views.” (s.12). Po drugie, słusznie przyjęła w swojej analizie podejście pozwalające uchwycić dynamizm badanych zjawisk. Umożliwiło Jej to nie tylko ukazanie i wyjaśnienie korzyści z zastosowania mini-publik w działaniach kolegialnych organów przedstawicielskich na różnych szczeblach zarządzania, ale także prognozowanie jak można jeszcze efektywniej je analizować. Autorka chcąc przybliżyć koncepcję aplikowalności empirycznej demokracji deliberatywnej w kolejnych rozdziałach omawia i analizuje odrębne kwestie. Pierwszy rozdział poświęcony został kompleksowej analizie metod i koncepcji badawczych. Posiłkując się istniejącymi opracowaniami syntetycznie omówiła zalety i wady jakościowo-interpretacyjnego podejścia w badaniach politologicznych. A także wyjaśniła dlaczego wykorzystywała wywiad pogłębiony jako narzędzie badawcze oraz scharakteryzowała najważniejsze etapy swoich badań. W następnych trzech rozdziałach stara się stawiać i udzielać odpowiedzi na ważne pytania: o genezę rządów przedstawicielskich i elitystyczną koncepcję demokracji przedstawicielskiej. W kolejnej zaś części podejmuje rozważania na temat procesów i zachowań obywateli w systemach demokratycznych. Dostrzega, że decyzje polityczne są wypadkową wielu uwarunkowań. Może natomiast dziwić, iż jako politolożka uznaje „niemerytoryczność” czynników politycznych. W czwartym rozdziale, którego tezą jest, iż filarem demokracji jest rządzenie przez dyskusję, analizuje przygotowanie, poziom i samą debatę wykorzystując do tego wyniki swych badań. I trudno nie zgodzić się z autorką, iż są przesłanki ku temu żeby zgromadzenia przedstawicielskie stały się „przestrzenią kolektywnej mądrości” (s. 150-152), to jednak należy pamiętać o wielu ograniczeniach, takich jak chociażby „syndrom myślenia grupowego” analizowany przez Irvinga Janisa, „polaryzacja grupowa”, czy zjawiska dostrzeżone w badaniach empirycznych psychologii społecznej, że przeciętny członek grupy w dyskusji częściej porusza i przekazuje pozostałym jej uczestnikom te informacje, które oni już znają

(tzw. informacje podzielane) zamiast informacji, które posiada tylko on (tzw. informacje niepodzielane). W następnej części Autorka powraca do rozważań nad teorią demokracji, w szczególności demokracji deliberatywnej. Skupia się na opisie koncepcji forów deliberatywnych, dostrzegając w nich remedium na kryzys demokracji przedstawicielskiej. I oczywiście z jednej strony mamy wiele przykładów skuteczności mini-publików na różnych poziomach procesu decyzyjnego. Wszak dzięki debatom deliberatywnym osiąga się również efekty transformacyjne i edukacyjne, można bowiem doprowadzać do ewolucji postaw dyskutantów, wobec istotnych spraw, na bardziej prospołeczne, sprzyjające rozwijaniu prodemokratycznych zasad a przede wszystkim kompetencji obywatelskich. Z drugiej strony mamy też przykłady wybranych europejskich paneli obywatelskich, które nie przyniosły pokładanych w nich oczekiwań. W ostatnim rozdziale Habilitantka podsumowuje wyniki swoich badań. Autorka wyjaśniła przede wszystkim istotę koncepcji deliberatywnych mini-publik, opisała jak i dlaczego powinno się je stosować. Dodatkowo zaprezentowała przykłady użycia forów deliberatywnych przez władarzy największych polskich miast, radnych, urzędników i działaczy organizacji pozarządowych. Przedstawiła i starała się wykazać, jak mini-publiki, w tych omawianych przypadkach usprawniły niektóre z obszarów procesu decyzyjnego na szczeblu samorządowym. Jednocześnie zasygnalizowała jakie elementy mogą ograniczać ich efektywność. Wydaje się, iż Autorka dobrze uchwyciła specyfikę prezentowanych przez siebie podmiotów, a dokonana przez nią analiza pozwoliła na, choć może nie zawsze jednoznaczne, udzielenie odpowiedzi na zadane przez Nią pytania badawcze. Jednocześnie należy pamiętać, jak konstatuje sama Autorka: „Deliberative innovations do not operate in a vacuum. They coexist not only with other tools of participation but also with the entire existing political system” (s.185).

Nie podważając kompetencji i umiejętności badawczych dr Joanny Podgórskiej-Rykały nie można jednak nie zwrócić uwagi na pewne ograniczenia prezentowanego studium, Habilitantka prezentując procesy deliberatywne, nie odnosi się do krytycznych głosów, które dostrzegają słabości, bariery, które wynikają z samej natury debaty jako formy komunikowania społecznego, czy politycznego. Co z pewnością przyczyniłoby się do pełniejszego i lepszego zrozumienia demokracji deliberatywnej a w szczególności korzyści i przeszkód w jej aplikowalności na różnych poziomach procesu decyzyjnego w polityce. Uwagi te nie pomniejszają jednak pozytywnej oceny

monografii, ani nie kwestionują też przekonania Habilitantki o pionierskim charakterze dzieła. Ponadto należy dodać, iż monografia została starannie zredagowana pod względem redakcyjnym i edytorskim. Jest przykładem pracy, która swoimi wartościami metodologicznymi i poznawczymi wzbogaca dorobek naukowy Habilitantki i poszerza stan badań nad historią, ewolucją i przyszłością teorii i praktyki demokracji deliberatywnej, zwłaszcza w kontekście wykorzystania mini-publik, bardziej do bycia jednym z wielu rozwiązań, niż szczególnym remedium na uzdrowienie procesów decyzyjnych organów przedstawicielskich różnych szczebli.

V. Konkluzja

Dotychczasowe dokonania dr Joanny Podgórskiej - Rykały w różnych sferach aktywności akademickiej – naukowo-badawczej, dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej poświadczają Jej umiejętności i kwalifikacje, i że będzie z dobrym skutkiem wypełniała obowiązki przypisywane „samodzielnemu pracownikowi naukowemu”. Jest nie tylko dojrzałą badaczką zajmującym się kwestiami demokracji deliberatywnej, samorządu, ale także pełną pasji i zaangażowania nauczycielką akademicką. Dlatego uważam, że spełnia ustawowe warunki stawiane kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego. Jej dorobek naukowy oraz dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski czynią zadość wymogom ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021, poz. 478, ze zm.). Toteż popieram wniosek dr Joanny Podgórskiej - Rykały o nadanie Jej stopnia naukowego doktora habilitowanego.

Kraków, 21 czerwca 2024r.

dr hab. Monika Ślufińska, prof. UJ

